

DEMOKRAT

Glas demokrata sjeverne Dalmacije.

GRADSKA BIBLIOTEKA
"JURAJ ŠIŽGORIĆ"
ŠIBENIK
NAUČNI ODSJEK
Poštarina plaćena u gotovom.

Izlazi svakog petka večer.

POJEDINI BROJ 1 DIN.

Predbrojba: godišnje D. 40 polugod. 20.

— Oglasi po cijeniku. —

God. 2.

Šibenik, 7 aprila 1922.

Br. 13.

Naša organizacija.

Za ovu nedjelju svi organizovani i još neorganizovani pristaše demokratske misli i programa u ovom gradu pozvani su na pouzdani sastanak k izboru redovitog odbora u smislu pravilnika.

Stvari organizacije same mi smo od početka pripisivali osobitu važnost, nadasve u ovo doba rastrovanoosti, u kojem naša država prebrđuje ozbiljnu krizu vrhu svoje jedinstvenosti. Treba da se svi kojim je ova na srcu u pravom svojem značenju nađu na okupu kao čvrsta hrid, koja će odoljeti svim nepogodama današnjeg vremena.

Prama tome cilju radio je i dosadašnji privremeni odbor ispravno shvaćajući i vršeci povjerenu mu zadaću. On je postavio temelje našoj organizaciji međusobnim upoznavanjem i čestom izmjenom misli vrhu svih pitanja, koja zasijecaju ne samo u stranački već i opći narodni interes.

Stoga, kad je osigurao ove temelje, prelazi danas na pravu organizaciju u smislu pravilnika i naloga centralnog odbora.

Prama tim odredbama treba da se svaki član u stranku i zapiše jer jedino takav može da se smatra članom stranke i postigne sva ona prava, kakova mu kao organiziranom demokratu pristoji.

Organizacija demokratske stranke u Šibeniku prelazi ovim izborom i na svoj rad ne samo da propagira svoja načela, već da radi i na društvenom i ekonomskom polju. U njoj su danas sabrani svi najbolji i najčestitiji ljudi iz svih slojeva pučanstva pa će s toga nastup njezin donijeti za ovaj grad i narod uspješna ploda u svakom pravcu.

Organizacija će isto tako nastojati da bude suodgovorna samo za ono, što je odraz njezina osvjedočenja i želja pa će s toga morat u svrhe sporazumnog rada stupiti

u što jaču vezu s drugim posestrimam u pokrajini. To je želja i našeg predsjednika pokrajinske organizacije.

Voljom sv. Stolice.

Kad je bila Austrija, župnici, kanonici i biskupi imali su svoju osobitu zakletvu bečkom cesaru, u kojoj je odanost i vijernost bila na takav način izražena, zahtjevana i garantovana, da je ista kao teška mora sapinjala dušu i savijest svećenstva, osobito onog, koje je htjelo da bude neodvisno. Crkva je bila služnica državi a država je znala to dobro iskoristiti za svoje političke ciljeve.

Kad danas kaptol i svećenstvo prigodom ustoličenja novog biskupa naročito ističe da je biskup bio imenovan samo voljom sv. Stolice, ova novost — ako je to zbilja tako — trebala je da bude naročito istaknuta. Nešto se je ipak velika moralo dogoditi, što je prouzrokovalo tu promjenu ne samo u crkvi već i u pogledu slobode sa

vijesti i neodvisnosti. Nešto se je moralo srušiti, neka sila je morala nestati da se stigne do ove slobode, da novi biskup dođe do biskupske stolice samo voljom sv. Stolice!

Ovaj momenat priustoličenju nije bio nikako istaknut i ako toliko važan i sam po sebi nametljiv. Volimo držati da je bio nehotičan propust.

Karlo Habsburški.

U zatočenju na otoku Madeiri preminuo je ovaj bečki cesar, za kojeg povijest nema druge zadaće već da ga počasti pridjevkom „zadnji“. Nemoćan da se suprotstavi sudbini, morao je doživjeti i odobriti rasulo jedne stare ali trule države osnovane na sili, prevari i intrigama i na prevlasti dvaju izabranih naroda, kojima smo mi Jugoslaveni bili predmet najprostijeg izrabljivanja na svakom polju.

S njegovim imenom vezane su teške naše patnje i svi oni jadi, koji su nas s objesti i ratničke sile centralnih vlasti stizali kroz teško doba rata.

PODLISTAK.

Povodom reprize jednog koncerta.

U nedjelju poslije podne bila je repriza koncerta, koji je u prethodnu subotu bila priredila glazbena sekcija Sokola. Moralni je uspjeh ovaj put bio još bolji nego li prvi put, jer zamjerke, kojima su bili dali povoda prvi tenori kod premijere (odnosno „Putnika“), ne mogu da se ponove kod reprize.

To rječito govori za svijest pjevača i njihovu dobru volju.

Tako su sve glasovne skupine pjevačkog zbora u nedjelju bile jednako dobre, t. j. sve su se jednako pokoravale volji svog vodje.

U pogledu orchestra mogu samo da pojačam svoju prvašnju hvalu; dok u pogledu drugih pojedinosti nemam što da oduzmem ili dodam svom prvom sudu.

Što je rečeno za moralni, to se isto ne može da kaže i za mate-

rijalni uspjeh reprize. Ovaj je izostao iza prvoga, ma da mu je vrijeme pogodovalo, a uz to su i cijene bile obaljene, tako da je i siromašnjima bio moguć pristup.

Slučaj, što ni djaka nije bilo, nuka me, da potražim uzroke ovom neodazivu te da, sljedstveno tome, zaključim, da su aranžeri pogriješili, što i reprizu nisu upriličili u subotu u večer, mjesto u nedjelju popodne, kad se jedared kino-dvorana radi kinematografskih predstava nije mogla dobiti za nedjelju i večer. I sam vlasnik kinematografa, g. Fulgosi, koji je dvoranu za koncert oba puta ustupio badava, bio je sklon suboti na večer.

Kod ovakvih priredaba treba imati na umu, da mi u Šibeniku za jedan isti koncert nemamo toliko odgojene publike, da bi je mogli da razdvojimo, odabirući za jedan njezin dio večer, a za drugi popodne. Za ovakove aranžmane treba mnogo više posjetnika, nego li ih, bar za sada, može da namakne naš ambijent. Ona, naime,

naša publika, koja v. l. muziku i koja, s toga, nije zadovoljna da jedan koncert samo jedared čuje, ova ista publika nije, i pored toga, raspoložena za popodneve koncerte, jer im nije vikla, jer danje svjetlo, makar u sali i nadjačano umjetnim svjetlom, nije atrakcija za koncerte i slična estetično-čulna uživanja kao večernja svjetlost i jer je, na koncu, večer sa svojim osobitim večernjim štimungom, koji u sebi ima dosta romantičnosti i neke naročite sugestije, priličnija za umjetničke produkcije u opće.

Ako, dakle, ovom večernjem raspoloženju ili, ako hoćete, čak i sugestiji posjetnici u većini podliježu, kao što zbilja podliježu, onda jednu takvu činjenicu valja uzeti u obzir, jer to nije nikakva individualna nastranost, kao što je n. pr. jedared za sebe mislio pisac ovih vrsta, nego jedno kolektivno raspoloženje, sa kojim treba računati kao i sa svakim drugim kolektivnim raspoloženjem ili voljom.

U ostalom mi ćemo u toku vremena, kad se grad proširi i kulturno podigne na jedan viši nivo, bez sumnje dobiti svoju popodnevnu publiku i za koncerte. A to će biti onda, kad se i u našim obiteljima bude, uz ljepotu, upoznala i uzgojna moć glazbe, te roditelji budu dovodili svoju djecu u glazbenu palestru, da se uče osjećati misleno i misliti osjećajno. A dotle popodnevni koncerti, pogotovo u ovo proljetno doba, ne će nikad biti dovoljno posjećivani.

A da jedna takva okolnost ima svoj uticaj na raspoloženje koncertista, o tom nema dvojbe. Jer pored artističnih subjektivnih pogodaba, od strane egzekutora, dobar posjet i odgojeni posjetnik, od strane publike, takodjer su dvije nužne pogodbe za integralni uspjeh jedne umjetničke priredbe. Ako je odaziv publike slab, nedostaje onog uzajamnog zadovoljstva, koje je nužno za izmjenično sprovođenje u raspoloženje.

Za Braću Ruse!

U našoj prijestolnici zaključeno je, da ovogodišnji Veliki Petak bude u cijeloj Kraljevini dan za sakupljanje doprinosa gladnih u Rusiji.

Strahovita i nezapamćena bijeda bijesni u Rusiji, koja je bila izvor snage Slavenstva. U napaćenoj Rusiji u kojoj vlada krvava tiranija boljševizma, odigravaju se grozni prizori patnje i stradanja.

Bolesti haraju, gladni plaču i traže hljeba.

Djeca su sama koža i kosti. Jadne i očajne majke da odlože smrt svoje djece hrane sirotu djecu zemljom.

Patnje Rusije, nade Slavenstva, najprirodnije je da nađu saosjećanja i pomoći kod našeg bratskog naroda. Dužnost je i sjeverne Dalmacije, a u prvom redu Šibenika, da se svom snagom odazovemo vapaju ruske braće. Nijesmo doduše u stanju, da braći pomognemo, jer i mi sami oskudijevamo kod svoje kuće, ali za takovo djelo moramo razviti živu akciju u krugu cijeloga našega pučanstva za hitnu pomoć našoj slavenskoj braći. Naše općine, kulturna i uopće sve narodne ustanove, imale bi odmah da otpočinu radom za priskupljanje priloga za gladne u Rusiji, kako bi se na Veliki Petak ta čovjekoljubiva i bratska akcija okrenula što boljim uspjehom.

Što pomanjkanje jedne od ovih posljednjih pogodaba nije na nedjeljnoj popodnevnoj reprizi oslabilo raspoloženje maestra i njegovih egzekutora, to se ima da zahvali njihovom mladenačkom žaru i poletu, njihovoj neslomivoj volji, da u prkos svim preprekama uspiju.

Ta je volja skupocjena energija, koja tvori pozitivne kulturne vrijednosti i koja, s toga, ne smije da malakše.

Naši građani treba da budu njezini požrtvovalni čuvari. To od njih zahtjeva napredak i ugled našega grada. Mi nemamo toliko kulturnih institucija, da bismo čak i jednu ovakovu mogli žrtvovati!

Ako se ovaj muzični zbor ne može da po svojoj volji i sposobnostima razvija u krilu Sokola, pregnimo, da se obrazuje u jedno samostalno filharmonično udruženje, koje će moći da napreduje u tempu, koji je prirodjen njegovom mastru.

Novi pokušaji. Naši dopisi.

Novine naviještaju novi sastanak naših državnika s državnici Italije u Rapallu. Izgleda da bi se radilo o reviziji rapalskog ugovora u glavnom u smislu da bi mješte neodvisne Rijeke, koja bi potpala potpuno pod Italiju, dobili za to naknadu ustupom Zadra, Lastova i još koješta. Italiji je nužda da dođe pred genovskom konferencijom s potpuno izravnanim sporom između nje i Jugoslavije a koji se je spor zadnjim događajima na Rijeci bio osobito zaoštrio.

Kakavgod bio uspjeh ovih novih pregovora, a držimo da ne će biti nikada gori od onih postignutih prvo u Rapallu, naši će pregovaratelji morati zahtijevati od naših susjeda čvrste garancije, da će se ugovoreno i izvršiti.

Ako Italija ima da uslijed svoje privremene nužde s nama uredi svoje normalne susjedske odnose, mi znamo za sigurno, da, čim joj ta potreba prođe, obećano i ugovoreno ne će izvršiti, ako tim ima da nešto dađe ili ustupi. Stoga je uputno tražiti od iste takove garancije pa bilo to i međunarodnim putem, da o izvršenju ugovora s njezine strane ne bude nikakove zapreke ni nepotrebitnog oklijevanja.

Svaki Jugoslaven mora biti član JUGOSLAV. MATICE

Sokol uz glazbenu ima i svoju glumačku sekciju, osim što ima i samog sebe! To nije malenkost. A nakon ovog koncerta nameće se, suviše, nužda, da glazbena sekcija uz orhestar i muški zbor obrazuje još i ženski pjevački zbor. Bez ovoga bi ansambl i dalje bio polovičan, nepotpun, dok je opća želja, da već na narednom koncertu bude potpun.

Da sve ovo uzdrži i u vis diže, preslaba su krila našeg Sokola, a on treba krila da se i sam diže.

Obrazujmo, s toga, samostalno filharmonično udruženje!

Ima skup kulturnih i požrtvovalnih pojedinica, koji već doprinose životu ove glazbene sekcije.

Budu li se i drugi, koji mogu, u njih ugledali, ovaj poklič može da ne ostane glas vapajućega u puštinji.

Džimo i pomažimo institucije, koje djeluju u pravcu kulturnog razvitka našega grada; pomažimo ih radi našeg dobra, radi našega glasa!

— M. —

Pišu nam iz Prvič-Luke.

Napadaji na našu omladinu u „Narodnoj Straži“ su uprav nedostojni i puni laži i neistine. Za dopisnika umrla je Austrija pa se danas kleve-tama u svojoj nemoći nameće na poštnu omladinu, koja ne će da trpi ponavljanje prošlih sramotnih vremena. Nije njoj do aprovizacije ali traži da je budu dijelili ljudi općeg povjerenja kako je to sama skupština naroda dokazala. Laže dopisnik da je predsjednik omladine bio sobar u Americi. Gosp. Ante Lučev bio je starosta Jugoslavenskog Sokola u Watsonville Calif i u Sacramento Calif, kome je i danas počasnim članom.

Mi ne ćemo još danas ličnih napadaja, jer od toga zaziremo. Svak u narodu znade, ko su bili oni koji danas šalju lažne dopise u klerikalno glasilo. Njih je narod osudio a ako se danas usuguju dizati glavu i usvojoj nesugjenoj zlobi napadati čiste značajevе i prave Jugoslavene, ne će tim nikoga zavesti ili zavarati. Doći će dan, kad će trebati razčistiti račune i ne će biti praštanja...

Murter 26. 3.

U „Nar. Str.“ 25. 3. br. 12 plače bezimni dopisnik i protestuje kod opć. upravitelja, Poglavarstva, Pokrajinske uprave, pa i na Ministarstvo, a napokon i kod popovskog zastupnika D.ra Dulibića, a to sve zato, što je aprovizacija povjerenja osobi, koja ne puše u njihove blokaške diple. Sjetiše se blaženih dana, ratne aprovizacije kada je svijet umirao od gladi, a oni puni svega. Ne mogu se izmiriti mislju, da njihove Austrije nema više i da se više nikad povratiti ne će. Za okupacije, bilo im je također dobro, jer u njihovim kućama nije falilo riži, paste i drugih božjih darova. — Oni su razglasili, da će im Radić poslati hranu i nijesu se zasramili prošlosti. Zar su zaboravili godine 1914, kada su nas optuživali i zatvarali, kad su dizali spomenike Austriji, a a našim ženama na silu otimali novce za ratni zajam, po noći gonili nam djecu u vojsku itd. itd. Te iste osobe ne mogu propustiti, a da i danas ne grde rodoljube. Poslije sloma, zavukli su se u rupu, a kad su vidjeli, da su ih minula zaslužena vješala, počeli su se pomaljati iz skrovišta i hoće da vode prvu riječ. Prošla su vremena njihova pašovanja i sile, a budućnosti nemaju, jer im je kao i prošlost crna.

Krapanj 27. 3.

Naš župnik plaši vjerom, ognjem i mačem svakoga, koji nije pristao klerikalaca. Krapljanci su znali prije mjesec dana potjerati njegove ortake, koji su došli da osnuju Orlove, pa ćemo i samoга župnika odavle otpraviti, jer bolje bi bilo, da nikad nije ni zavirio u naše selo. On je zavadio braću i rodjake, on sije mržnju, a mrzi sve što je narodnoga.

Veliki uspjeh   **Veliki uspjeh**

Kod kupnje, prodaje i zakupa nekretnina

Novo ustanovljena

Reklamna i posrednička agencija „USPJEH“

Šibenik - Gospodski trg 13.

Prima posredništvo kod prodaje kupnje i zakupa nekretnina.

Raznih trgovina, gostiona, kavana, kuća, podkućnica, lokala, vinograda, posjeda, velikih imanja, ladja i t. d. u mjestu i van mjesta.

Ponude izvršuje na opće zadovoljstvo, te se preporučuje

Reklamna i posrednička agencija „USPJEH“.

Kr. ovlaštena prodaja baruta, eksploziva, oružja i municije

t. t. Jakov Dulibić i drug. - Šibenik

časti se javiti c. općinstvu grada i okolice, da imade na skladištu lagumskog i lovačkog baruta, te lovačkog oružja i municije.

U fond Jugoslavenske Matice u Šibeniku. Doprinese Obitelj Dušana Stazića prigodom smrti Dušana Vuletina u K. Novome din. 5; prigodom demokratske zabave sakupljeno je din. 610:25; prigodom Rapalskog dana, seljani i školska djeca P. u Luke din. 265:50; prigodom smrti Sunare Šime, Ivanišević Miran din 5, obitelj pok. Grge Košana din. 10, obitelj Ive Karudjole din. 10; prigodom Rapalskog dana stupiše u I. legiju učenici Gimnazije i Realne-Gimnazije u Šibeniku sa din. 1:75. kako je već objelodanjeno u Splitskim novinama, priveselom vjenčanom piru gosp. Stipe Šarica i supruge Anice inicijativom g. Jose Bego sakupili medju svatovima din. 210; prigodom smrti Ranke Margetića, Ivan Bergnochi din. 10, Novak Uroš din. 5. prigodom smrti Ive Karudjole: obitelj pok. Ive Karudjole din. 50: Novak Uroš din. 5; prigodom smrti Lovre Botice, Novak Uroš din 5 Ivan Bergnochi din. 10; prigodom smrti Iljadice ud. Kate, Silobrić Josip din. 25.

Primamo: Gosp. Šimi Iljadici.

Najteže je čovjeku da se brani, kad se ta obrana pretvara u neku reklamu patriotizma, Ali, kada je čovjek na to prinukan, onda mu se i oprostiti može taj korak, samo obrane radi.

Zlo je u našem narodu, da se poštenjem čovjeka barata vrlo lako, i da smo mi podvrgnuti nekom elastičnom moralu u tome.

Karta se štampati dade i sve izreči još lakše, ali djela govore. Rat, gdje smo se svi upoznali, bio je kamen kušnje, vatra za zlato i karaktere.

Netko je iz tog vremena neutralno izišao, netko tko kukavica, a netko kao junak!

Sada govoriti, prekasno je, kao što bi prekasno bilo za sve one, što su Srbe vješali, sada kazati, volili smo ih. Za rata, kada su se karakteri upoznali, kada je djelo moralo da nastupi riječi, onda je čas bio patriotizma.

Eto, jer onda izvrših svoju dužnost, kada je trebalo djelom pokazati, što se misli, cijenim da prava imadem na ove retke.

✓ Pripadajući pre rata revolucionarnoj nacionalnoj omladini u društvu Steve Kluića, Andre Klančića, Kažanegre, Vase Stajića, ostao sam vjerran svom idealu cijelo vreme rata i ništa, nijedan interes, nijedan pritisak, nije me mogao od toga odvratiti.

1914. bio sam pozvan u vojsku. Tu se odmah u Sinju upoznah sa Srbima Babcem, sada činovnikom u Splitu, Popovićem činovnikom u Metkoviću i Bibićem trgovcem u Splitu, i s njima sam mislio, govorio i radio, jednako kao i danas, u času kada je strijeljanje Onisima Popovića bila stvar dana.

I baš nekidan u Splitu predstavio me je Babac nekom srbinu riječima: „Evo ti predstavljam Kesslera jednog od najpoštenijih patriota na 22 regimenti!“

I jer sam htjeo svakako da svučem uniformu vojničku, to sam se mjesec dana hranio samo crnom kavom i kruhom. I kada moja teži-

na snižena do 50 kg. nije pomogla, onda sam se pregorio, te sam u bolnici vojnoj komandiran počeo da jedem i radim. I tko se je zdrav hteo dočepati bolnice, taj se meni obračao, kada sam noćnu išpekciju imao i ako sam pri tome riskirao uvijek u najmanju ruku-frontu. Između tih bio je jedan kojega imadete blizu i kojemu sam tako pomogao, i ako ga u životu nikad prije nisam bio vidio, Baranovića namještenika pošte u Šibeniku.

Kratko sam vreme tu ostao, jer sam odmah u početku 15 poslan na front, dodijeljen 5 bosanskoj regimenti, ali sam se u mostarskoj bolnici sakrio, gdje sam živio u društvu Kekice Tripala, Dr. Josipa Martinisa, Dubokovića Desnice, i sa pok. Čolovića.

Od tuda bio sam poslan na puk u Sisak. Tu se nalazio u svojstvu bataljunske lekara Dr. Emil Pazdera - Čeh i njemu sam bio dodijeljen.

Upoznavši me i sprijateljivši se sam mnom, on m. je, kada je naredba došla da šest medicinara pošalje u Dalmaciju rekao: „Volio bih da ti ostaneš kod mene, makar svi drugu otišli, ali kad već hoćeš, izaberi ti medicinare, za koje znaš, da su politički poštene, i ja sam izabirao, o tome mogu posvjedočiti Dr. Grubišić u Drnišu, Dr. Mladinov u Šibeniku i med. Tommaseo iz Splita.

Prispjevši u Dalmaciju koncem 1915, služio sam najprije u Zadru, zatim u Šibeniku, Beogradu i Pađenama Knin do sloma.

U Zadru, u svom tužnom rodnom mjestu, koje je mjesto slobode dočekalo novo ropstvo, služio sam oko godine dana.

Stotinama sam zdravih vojnika, koji su se na dopustu nalazili, pomagao da se dočepaju bolnice, a pri tome sam uvijek izlagao svoju glavu, jer sam ih zdrave proglašivao bolesnim. Bez straha kročio sam tom stazom i nikada nijesam skre-

nuo! I ti ljudi nijesu trebali mene moliti, sâm sam ih tražio i upućivao!

O tome bi Vam mogli pričati, novinar Pilić, Andre Klančić, Marušić - Paloka, Kotlar, Hagendorfer Reper, Dr. Rossi, Jelenković i mnogi drugi, kao i ovdje nalazeći se činovnici Benković i Bajlo. Još bi Vam mogli kazati koliko sam njima pomogao, uglavljeni veleizdajnici Autorija Filipić Višić i Svetec i sad pokojni Vladović.

I te bi zdrave ljude strpao u pokrajinsku bolnicu u Zadru, uprkos naredbi, da se u toj bolnici civilnoj, mogu poslati samo vojnici na umoru, kojima prijete opasnost, da na putu iz Zadra do vojne bolnice u Šibeniku umru! Mogao bi Vam g. Dr. Peričić pričati, kako sam mu mjesto umirućih slao zdrave ljude. A njegov pomoćnik apotekar Šimić Srbin, mogao bih Vam kazati, koliko sam puta k njemu dolazio da ga molim, da te ne jave da su ozdravili, jer su onda morali iz bolnice izaći.

Iz Zadra bio sam premješten u Šibenik i tu sam na bataljonu upoznao mnogo Šibenčana, među kojima su se nalazili Zaninović i Petar Njeguš. I ovi bi Vam mogli pričati, kako sam se ponašao, što sam radio i kako mislio.

Mogli bi Vam pričati koješta i oni crnogorski internirci u Danilo-Kraljice, koji me se i dandanas iz Crnogore sjećaju.

Odavle bio sam premješten u Biograd na moru. Tu se kao komandant nalazio nadporučnik Inchiostru, kao poslovođa Predolin, a kao skladištar Dettoni, sva trojica Talijani. Zajednički su krali ljudima, a momčad je bila naša. I kada su se ljudi bunili, onda su ih pomoću raznih spleta otpremali na front. Tu sam ustao bez straha protiv komandanta, raskrinkao ga, i morao sam da nastradam, da me Dr. Boxich nije spasio. O tome se dobro sjeća pašanac g. Prezge, g. Žilić.

I tu u Biogradu, opet sam skrivao ljude na dopustu, a o tome Vam pričati može za svog brata gđica Pelicarić ovdje na pošti činovnica.

U to doba u Biogradu, pri jednoj oluji nastradao je na jednom ostrvu brod na jedra. U brodu se nalazilo žena, djece i nekoliko ljudi. Sa ostrva prizivali su u pomoć, jer ih je bilo ranjenih, a ostrvo nenapučenno. I kada stacionirani pomoćni krstaš „Kathi“ nije mogao da iz luke radi nevremena iziđe, i kada se nitko nije usuđivao priteći u pomoć, onda sam ja sa šest vojnika, koji su se dobrovoljno javili, krenuo brodom noseći sobom, sve potrebito za prvu pomoć. Stvar je onda, bez mog znanja javljena, „Narodnom Listu“ u Zadru, koji je opisao događaj i pohvalio čin. Doznajući na to major Mally predloži mene i ono šest vojnika na odlikovanje, i svi smo bili odlikovani, a ja sam dobio zlatan križ. I onda sam otišao g. Kisiću sada uredniku „Novoga Doba“, a tada uredniku „Narodnog Lista“ i zamolio ga da kod vijesti o odlikovanju napomene zašto sam odlikovan, jer bih se inače sramio!!

Otuda bio sam premješten u Pađanima - Knin i osim mog „offener Befehla“ nosio sam drugi, nosio sam naime legitimaciju za pravoslavnu obitelj Ilić, pa dao mi ju je — pravoslavni parok Zadra. U pismo je pisao obitelji Ilić, da sam naš čovjek.

Tu u Pađanima, bio sam zapovjednik bolnice ratnih zarobljenika. Bilo ih je oko 9000, što Rusa, što Talijana što Francuza. Bosi su morali na rad, vješali su ih za ruke, držali su ih u tamnici, u nekoj baraci, izvrnutog žegi bez vode.

Čim sam došao, toga je nestalo, uhvatio sam se u koštac sa svim oficirima nijednim nijesam govorio, jer su oti htjeli mučiti te ljude, a ja nijesam dao. I jednoga sam dana, kada sam vidio da obečane cipele ne dolaze obustavio rad, na čitavoj li-

niji i 9000 zarobljenika proglašio nesposobnim za rad bez cipela, i tri se dana nije na cijeloj liniji radilo! O tome bi mogao dati informacije trgovac Vujančić iz Pađana - Srbin.

Sve je onda skočilo na me i milom i silom htjelo se je od mene da ih proglašim sposobnim.

U Apoteci g. Bogliča sada u Beogradu na ministarstvu, Ing. Dane Matošić iz Splita dojavio mi je, da će me direkcija gradnje željeznice, tužiti ratnom ministarstvu da ometam rad i da bi po mene slabo moglo svršiti. Ja sam mu odgovorio da me oni mogu tužiti i poslati na front, ali, da ja nepopuštam, da zarobljenici neće bosu raditi po kamenju dok ja budem tu. Ja sam pobijedio - zarobljenicima su dane cipele.

Jednom mi tri Francuza meni dodijeljena kao bolničari rekoše, da bi željeli pobjeći u Francusku da se dalje bore. Ja sa njima proučio plan bijega, i oni obučeni kao austrijski vojnici merali su lažnim „offenem Befehlom“, da kao austrijski vojnici u nekom mjestu blizu Švicarske granice nešto „fasuju“. Ing. g. Dechandenej sada u Lorraine Nilvange imao je u tom bijegu biti vodnik, jer je njemački dobro poznavao.

O tom planu znala je i Rosanka Ilić, Vlade Ilić, sveštenik Pero Opačić i D.r Bogić.

Sve je bilo spravno, jednog se jutro rukovasmo, zaželim im sreću u bijegu i stisnusmo si desnice. Predadoše mi oproštajno pismo i njihove adrese. Pismo još uvijek posjedujem. — Odoše

pismo predah Rosanki Ilić da ga sakrije.

Više o njima nisam ništa čuo, koliko li sam puta mislio na njih, dali su sretno prispjeli u svoju domovinu, dali se bore, dali su živi?!

I kada sam iz Pađana otišao, kada sam se rukovao s mojim zarobljenicima, znam da su plakali!

U Zadru stigao me prevrat i tu u mjestu, gdje sam služio kao austrijski oficir bio sam izabran članom narodnoga vijeća i bio vođa garde!

Nakon dvadeset dana stiže mi pismo iz Francuske; bilo je Dechandenejevo. — Javljao mi je kako su onog puta sretno prispjeli u Francusku i samo je jednu želju imao, želio je da dođem k njemu u Francusku k njegovim roditeljima, da vide njegovog „najdražeg prijatelja“!

Eto, kod mene živi jedno veliko zadovoljstvo, da sam svoju dužnost izvršio, da sam cijelo vreme rata nosio glavu pod vješala, svojevoljno bez straha i ako sam imao neposkrbljenu ženu i dijete. I nikada ne bi ovo pričao, kao što pričao nijesam ove moje doživljaje ni najintimnijim mojim prijateljima u Šibeniku. Jer patriotizam služi po mom mišljenju ne za reklamu, njega treba držati duboko u srcu, da se probudi kad pogibelj nastane, kada treba znati muževno i umrijeti.

I sada, kada sam tu svoju dužnost izvršio, ponosno gledam na prošli rat i na sebe. A uspjelo mi je sve to učiniti, što se iza mog njemačkog imena i oca, skrivala krv moje majke Kržić, pravoslavne Hercegovke iz Čičeva sela.

Med. dentist J. Kessler.

Metamorfaza civilizacije.

Promatrajući ovaj naš svagdašnji prozaičan život, hoće li se itko naći među onima, koji mogu da osete bol i tugu te da priznaju realnost, a da zajedno s Mereškovskim ne zaplače nad rugobom, laži i izopačenosti današnjega ljudskoga društva? . . . . *

Definirajući civilizaciju čedom kulture, njezinim vanj-

skim socijalnim odrazom, razbirmo odmah na prvi mah, da ona to dandanas u svojoj suštini nikako nije. Stoga je Rousseau, budući da ni u njegovo doba nije civilizacija to bila, prokleo kulturu. Civilizacija je još uvek prostituisanje kulture i idealâ. Zlatno Periklovo doba, kad je nauka i prosveta bila nešto uzvišeno i kad je ona bila u uskoj vezi s civi-

lizacijom, oplemenjujući i najšire mase, običan je kontrast današnjemu vremenu. Kultura je danas: znanost, filozofija, literatura, socijalni poredak, pacifizam i t. d., a civilizacija je: preterani kapitalizam, afarizam, prevejanost, pornografija, nemoral, rat i t. d. I kao nigda, a to bez sumnje danas, najlepše odlike duševne kulture: iskrenost i istina, izgubile su potpuno svoje pravo značenje i gotovo im se zameo svaki trag tako, da nam i nehotomično padaju pod peroreči bivšega predsjednika Udruženih Država Wilsona, koje su za naše doba osobito aktuelne: „Ima jedna umetnost laganja, ali ima i jedna umetnost — neizmereno teška umetnost — govoriti istinu“.

Civilizaciji bi, prema našem shvaćanju, bila glavna svrha da primitivnoga čovjeka dovede u jedan viši, uglađeniji stadij, nego li je onaj, u kojem je nikao. Međutim, što opažamo! Opažamo, da je dandanas u bitnosti primitivan, neciviliziran čovjek mnogo prikladniji za kulturu, nego li „civilizirani“. Pretenzije i nagnuća u životu običnoga čovjeka, iako primitivne, prirodne su, dok nagnuća civiliziranoga čovjeka višeput se nikako ne mogu nazvati prirodnima, nego degeneriranim i perverzanim. Naša današnja civilizacija jest grana, koja raste na stablu konvencionalnosti. I dok današnji civilizirani čovjek, pokriven zapravo maskom civilizacije, misli, da je zadovoljio svoje dužnosti u životu, ako zna, kakvo mu je odelo obući prigodom kojega visokog poseta, kakvo prigodom koje matinije, i ako ume nešto natuknuti o kolum velikanu na literarnom ili znanstvenom polju, sporedno je toj karikaturi današnjega vremena pitanje, kakvi etički principi imaju da vladaju u svetu, koja je glavna i životna svrha čovjeka, da li svatko ima da pridonese nešto svoga na žrtvenik napretka, prosvete i slobode. Glavno je, da za njegove razne afere, u prvom redu novčane, nitko ne vodi računa, a za ljubavne pustolovine, ako i vodi, tim bolje, jer na taj način stiže popularnost. . . .

Jednoga takvog civiliziranog tipa, koji se može uporediti s današnjim našim tipovima, upravo divno je opitao Shakespeare u svojoj komediji „Uzaludan ljubavni trud“. A i glavni junak iz D' Annunzijeve romana „Il piacere“ pravo je čedo današnjice. Cinik, bez karak-

tera i sebičan žudi samo za materijalnim uživanjem, služeći se pritom najrafiniranijom rafiniranošću i spletkama, ne zacajući se da za postignuće svoga cilja učini od Stvorenja žrtvenik bestidnosti podignut Geniju zla.

Ne samo da se je u ime civilizacije gazio i gazi svaki moral, pravda i istina, nego i u ime kulture. Kolikoput je jedan narod u ime svoje kulture, a u posve nekulturne i nehumane ciljeve težio za tim, da zavlada drugim kojim narodom. A to proizlazi iz toga, što su državnim brodom toga naroda kormilarili obično ponajviše reprezentanti opisane civilizacije. Takovi su ljudi spremni na sve, dok je čovjek kulture bojažljiv, u njemu su etički principi i osećaji duboko razvijeni.

Divnijega istodobno i strašnijega primera, da se je u ime kulture, a u bitnosti za podjarmljivanje narodâ išlo, dakle, u posve nekulturne svrhe, jest prošli svetski rat, koji je bio plod ondašnje svetske civilizacije! Svi oni, koji su se u ime kulture digli protiv pravde i istine, morali su da pre ili posle sagnu svoju šiju pred „neciviliziranima“. Najrečitiiji je tome dokaz današnja „pobedena“ Rusija. Ruskom revolucijom odzvonilo je iako ne još potpuno gordo aveti, što se „civilizacije“ zvaše, zauvek. Mereškovskijevo proročanstvo: „Spasenje će sveta završiti drugi narodi, Rusija će ga započeti“, obistinjuje se. Došlo se do ubeđenja, da s negdašnjom i današnjom civilizacijom treba obračunati i to s pomoću kulture intelekta, duše i savesti. Civilizacija ima odsele da sadržaje u sebi sve odlike kulture sa zadaćom, da te odlike u život provede, da ih ostvari. A to će se postići tako, ako reprezentanti civilizacije ne budu više ljudi, koji su se u ime civilizacije znali da služe najnemoralnijim sredstvima za postignuće svojih ciljeva, već ljudi kulture, idealâ i morala.

Dosadašnja civilizacija mora, dakle, da doživi metamorfazu, ako ne ćemo novih trzavica u svetu. Treba da je zamenimo harmonijom intelektualne i duševne kulture.

Na svršetku rado ćemo poverovati slavnom psihologu i Velikome Vizioneru Dostojevskome, da je čovjek u bitnosti svojoj dobar, a sve zlo, opačine i poroci da poteču u glavnom od nekoga užasnog nerazumevanja, neshvaćanja između sebe samih,

...le, ...prazivanja. Svatko od nas sam je pred sobom i pred ostalima kriv za svoje. Nitko ne će prvi da stane činiti dobro. A u tome je sa-

držano sve. Valja samo po-
ceti i svi ćemo se tada razu-
meti, jedan drugome oprostiti
i zavoleti se.

Ante Šupuk.

...everne Dalmacije

GRADSKJE VIJESTI

Biranje novog odbora, demokratske organizacije u Šibeniku slijedit će na pouzdanom sastanku dneva 9 ov. mjeseca u 11 sati pr. p. u Državnom Domu.

Pozivlju se članovi privremenog odbora na svoju redovitu sjednicu u subotu 8 ov. mj. tačno na 7 sati poslije podne.

Lične vijesti. Jutros na prolasku iz Bakra za Split imali smo prilike vidjeti i pozdraviti predsjednika naše pokrajinske organizacije Dra. Majstrovica koji se je nalazio u društvu češkog kosula u Splitu g. Hermana i češkog zastupnika V. Klofača, koji ide na ljetovanje u splitska Kaštela.

= Pred malo dana povratio se u našu sredinu vrlo rodoljub liječnik Dr. Jerko Machiedo, nakon dužeg odsustva.

= Danas je bio na prolasku za Split predsjednik činovničkog pokrajinskog udruženja prof. M. Katunarić, koji je kao tajnik komisije za reduciranje činovništva bio dulje vremena u Beogradu.

Imendan. Predsjednik privr. odbora naše organizacije Dr. Vinko Smolčić u srijedu je imao imendan. Živio!

Kraljev dolazak u Dalmaciju izgleda da je odgođen za jesen.

Nemili gostovi. U ponedjeljak 3. ov. mj. pri zapadu sunca, doplovala je u našu luku talij. torpiljarka „Nievo“ da zamijeni torpiljarku „Abba“, koja je sutradan u zoru ostavila naše vode i otplovila u Polu.

Direkcija plijena, javlja da će se 20 aprila ov. g. držati javna dražba kod g. Mate Iljadice u Šibeniku jedne hidrauličke prese za montiranje gumenih kotača na automobilska kola a procijenjena sa Din. 25000.

Veliko predavanje, o ustavu i ustavnoj borbi u Srbiji u korist fonda za gladnu rasku djecu drži u Drž. Domu u nedjelju 9 ovog mjeseca u 11 i po prije podne g. Svetoslav Gavrilović novinar r. Ulaz 3 Dinara.

Slobodna je trgovina, u unutrašnjem prometu srebrom, zlatom i stranim valutama ali ne i srebrenim novcem dinarima, krunama i i perperima. Srebro, od koga je iskovan državni novac i namjenjen novčanom saobraćaju, prestalo je da bude roba te prama svojoj namjeni ovo srebro kojemu je država odredila vrijednost, ima se kao takvo primati i davati prama vrijednosti, koju mu je država odredila.

Narodni jezik u crkvi. Zaslugom našega biskupa Dr. Milete, uvedeno je u stolnoj crkvi bogoslužje u narodnom jeziku, tako da se time iskorijenjuje latinština.

Koncerat umjetnika na violin. Po Uskrsu posjetiti će na svojoj turneji naš grad mladi virtuoz na violini *Ladislav Škatula - Miranov*, profesor zagrebačkog konzervatorijuma i prirediti koncertno veče. Ladislav Škatula rođen je g. 1900 u českom mjestu Holubkov, a odgojen je Zagrebu, gdje g. 1920 apsolvirao konzervatorij. Učenik je vrsnog pedagoga prof. Humla, koji sada odlazi u Ameriku na mjesto glasovitog Ševčika. Mladi Škatula je sada član poznatog „zagrebačkog kvarteta“, a iste godine kad je apsolvirao konzervatorij bio je imenovan glavnim profesorom gusala na istom zavodu. Na turneji ga prati kao pratioc na klaviru u Zagrebu vrlo dobro poznati pianista i muzičar Hugo Mihalović.

Zahvalni smo našem maestru Gotovecu, koji je svojim nastojanjem omogućio dolazak ovog umjetnika u naš grad.

Bezplatno liječenja u bolnici. Zakonom 25 novembra 1921 zabranjeno je u bolnicama primati ili tražiti naknadu za ljekarske usluge.

Obiteljska žalost. Zadnjih dana preminula je u podmakloj dobi ud. Ana rođ. Mileta sestra presv. biskupa. V. P.!

Kavana na Poljani, novopreuređena otvara se početkom doštagog mjeseca.

Crkvenopjevanje. Kako već javismo u zadnjem broju u stolnoj crkvi počelo je u srijedu 40-satno klanjanje.

Pri večernjem crkvenom redu izučenih propovijedi mons. don A. Šare, zbor je učenika naših srednjih zavoda pjevao „Pomiluj me Bože“ od Matijeveća i „Svetotajstva“ od Kolbea. Pjevanje je bilo na čast i pjevačima a njihovom učitelju prof. d.r. I. Vuksanoviću, koji je znao da uvježbla onako teške zborove sa četiri i šest glasova. U četvrtak je zbor ispjevao mjesto dvaju dijelova Matijevećevih dva komada Hartmanna. Akordacija je bila i ovdje potpuna a odrazila se svom jačinom u drugom komadu „Nek se sagrađe“ .. Kako čujemo danas i sutra će zbor dodati još dva nova dijela Hartmanna. U subotu će zbor da ispjeva „Blagi nasjate“.

Ovom prilikom moramo istaknuti hvalevrijedan rad d.r. I. Vuksanovića, k zauzimanje naših srednjoškolaca u svim prigodama, gdje mladež mora da se istakne. U prvem redu za to ide hvala direktora zavoda, a i cijeli učiteljski zbor naših srednjih zavoda.

Filarmonija. Ovih dana će se utemeljiti i u našem gradu filarmonija, koja je do sada kao glazbena sekcija bila odio našeg zaslužnog Sokolskog Društva. Na želju samih pjevača, uprava Sokola je pristala, da se ta sekcija odijeli i pretvori u posebno društvo. Znajući od kakve je važnosti ovakvo društvo za naš grad, nadamo se, da će uprava novog društva nastojati, da stvori dobar pomladak, jer teško će se išta postići bez dobra pomlatka. „Sokolsko Društvo“ se je u veliko odužilo Šibeniku što je uopće kao „Sokol“ imao tako lijepu glazbenu sekciju i što se dovinula do časne visine, a sad je zadaća nove uprave, da se te visine ne pada, nego da se uzdrži i popuni praznine.

Inspektor Ministarstva Prosvjete, g. M. Karić dolazi do nekoliko dana u Dalmaciju, da se uvjeri o potrebi raznih sila dodijeljenih Školskom Odsjeku.

Dobro bi bilo, da tom zgodom dođe i do nas, da vidi prostorije svih naših škola i da onda izvjesti na nadležnom mjestu.

Postarina plaćena u gotovom.

Čitinja. Slavko Jurin Josipov iz Zagrebu, odijelio se prošle sedmice od proga prijete u vijet. mladosti, a da još nije navršio 24. godinu života. Ožalošćenog porodici narodo Don Josi. Dr. Jurin i uct. Antio izrazijama sautešće.

Imenovanje. Dosadnji upravitelj našeg okružnog suda savjetnik D.r. Spalatin, imenovan je za predsjednikom okružnog suda i promaknut u V. činovni razred.

Poznati prof. Maistrović, koji se je našim gradu doživio malu neugodnost, poznati frankovac, bio je na jasnoučenoj nastavi na učiteljskoj školi u Opatovu. Stada su napokon i tamo uvidjeli koji je to rasirovani element, koji ga radi njegovog pogubnog djelovanja uklanjaju i premještaju u Rumu. „Hrvat“ mu pri tome kliče „Živio“, Sramota.

Smrt odličnog franjevca. U uto-rak je umro u našem gradu odlični franjevac Mato Kardum u 64 godini života. U tri perijode obnašao je čast provincijala. Bila mu je ponuđena biskupska stolica u Baru, ali je nije htio da prihvati. Bio je čovjek velike spreme, širokih pogleda, bogate kulture, najsvjetlija osoba u franjevačkoj provinciji. Živio je za crkvu i nauku, veselio se svakoj narodnoj sreći, te je i aktivno djelovao na narodnom polju. Slava Mu!

Osuda za navijanje cijena. Krste Šare mesar u Šibeniku, zakupio je na tržištu sva jaja, da ih prebroda o Italiju. Zakupio je 15 hiljada jaja i plaćao ih dobro. Zbog navijanja cijena, po zakonu za suzbijanje skupoće, bio je jučer osuđen na kotarskom sudu sa 20 hiljada Din. globe i dva mjeseca zatvora.

Pomorskoj Oblasti. Izučeni majstori brodograditelji iz Zadra morali su radi svojeg narodnog osjećaja da se le i nađu u našim krajevima zarade. Stoga su se preselili u Šibenik i upraveli molbu na Pomorsku Oblast u Bakru, da im dozvoli sagraditi u jednoj lučici kraj Mandaline jedno moderno brodogradilište. Ova molba je bila predana već pred šest mjeseca a još nema nikakva konačna riješenja na veliku štetu samih majstora, koji su se nadali većoj susretljivosti pri izvršenju ove za Šibenik i okolicu jedne vrlo korisne i potrebne industrije. Preporučamo manje suvišnog birokratizma i da molbi bude što prvo udovoljeno.

Vlasnik i izdavač: DR. V. SMOLČIĆ
Odgovorni urednik: DR. ČEDOMIL MEDINI
Tisak grafičkog zavoda E. VITALIANI.

Kupio bi jednu kom-plektnu trgovinu jestiva ili bi preuzeo u najam na dobrom položaju u Šibeniku. Obratit se kod Reklamne i posredničke agencije „Uspjeh“.

Traži se kapitalista kao kom-panjon za jednu poznatu i dobro uvedenu radnju u Splitu. Za potanje obavjesti obratit se kod Reklamne i posredničke agencije „Uspjeh“.

Tvrđka utemeljena 1906.

JOSIP JADRONJA

ŠIBENIK :-: (DALMACIJA)

agenturni, komisionalni, otpremnički i pomorski posao,
poveljeni trgovačko-pomorski mešetar.

Brzoposl: Agentur Jadronja - Šibenik. Telef. interurb. br. 3.

Zastupstvo i skladište najboljih eksportnih tvrđka i tvornica; sve kolonijalne robe, pšeničnog brašna boljeg domaćeg mlina, kao i mekinja, kukuruza, zobi itd. — Likera, Siropa, fahovina i šampanjca. — Izravni uvoz iz inozemstva: sira Parmizana i Ementhalera, te E-brata konzerve pomidora, Morladele, Ruskog originalnog čaja, Modre galice, sumpora itd. — Sardine u ulju i u bačvicama slane srdjele najveće dalmatinske tvornice. — Karbid tvornice Jajce (Bosna) koji sadržaje 200—300 litara acetilena, mnogo korisniji nego dalmatinski te prema tomu mnogo jeftiniji pri uporabi. Nadalje daje i daje krasno jednoično svjetlo, bez ikakvog n...nog mirisa. — etou e u sanducima i bačvama izvrstno rafinirano. — Domaće rafinerije, benzin i mineralna ulja svih vrsta najviše rafinirano, oxigen u tehničke, medicinske i znanstvene svrhe, kiselina za akumulatore.

Uzorci, ponude i razjašnjenja na zahtjev badava i franco. — Prima se naručbe svakovrsnih pečata i tabla uz tvorničke
- - - cijene. - - -

Zastupstvo za špediterske poslove u svim većim mjestima cijelog svijeta.

Stigao nam je

ORIGINALNI GRČKI KAMEN

ZA

MLINOVE I MLINSKE INDUSTRIJE

NAJBOLJI I NAJPRIKLADNIJI

Rasprodaje:

Nikola Dragišić - Skradin

Gjuro Vojvodić - Knin

Glavno skladište kod

BRAĆA MAKALE

ŠIBENIK

JADRANSKA BANKA a. d. :-: BEOGRAD

Cavtat, Celje, Dubrovnik, Ercegnovi, Jelsa, Korčula, Kotor, Kranj, Ljubljana, Maribor, Metković, Sarajevo, Split, Šibenik, Zagreb, Beč, Trst, Opatija, Zadar. New-York: Frank Šakser State Bank.

SLAVENSKA BANKA d. d. :-: ZAGREB

prije NARODNA BANKA

PODRUŽNICA ŠIBENIK :-: CENTRALA ZAGREB Ilica br. 7. :-: :-:

Uplaćena glavnica K 100.000.000. - Pričuva K 30.000.000.

Ulošci preko K 250.000.000.—.

PODRUŽNICE: Beograd, Brod n/S., Bjelovar, Dubrovnik, Osijek, Sombor, Sušak, Šabac, Vršac.

Ispostava: MONOŠTOR.

AFILIJACIJE: Jugoslavenska industrijska banka, Split. — Bankhaus Milan Robert Aleksander, Wien I., Augustinerstrasse 8. — Balkan-Bank R. T., Budimpešta.

AGENCIJA: Buenos Aires, Rosarie de Sta Fé (Argentina). ZASTUPSTVA: Lima (Peru), La Paz, Oruro (Bolivia), Antofogasta, Valparaiso, Punta Arenas, Santiago (Chile); Rio de Janeiro (Brazilija), Montevideo (Uruguay).

Prima uloške

na knjižice i tekući račun uz najpovoljnije uvjete, te obavlja sve bankovne transakcije najkulantnije.